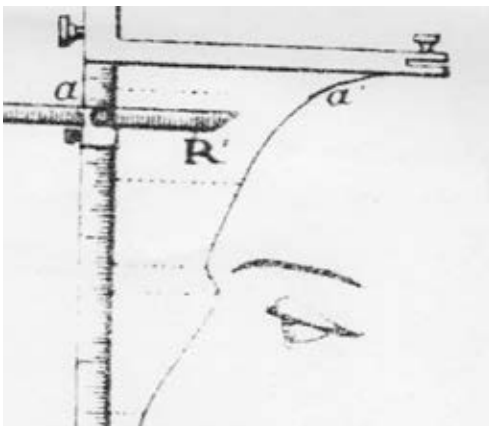

CONTEXT:

De 19de eeuw: een aparte kijk op mannen en vrouwen?

De 19de eeuw wordt vaak beschreven als dé eeuw van het man/vrouw-verschil. Dat betekent niet dat er voordien gelijkheid was: in elke historische periode is merkbaar hoe het denken over mannen en vrouwen mee hun maatschappelijke positie bepaalt. Het gaat om heel complexe processen, waarin ook opleiding, bezit, beroep, woonplaats... een rol spelen. Dat maakt het moeilijk om uitspraken te doen over 'dé vrouw' of 'dé man' in een bepaald tijdperk.

Schedels meten. *Revue d'anthropologie*, 1878.

Wetenschap

Ook vóór de 19de eeuw beschreven wetenschappers verschillen tussen mannen en vrouwen, maar ze hechtten daar minder belang aan. In de 19de eeuw nam de wetenschappelijke interesse in man/vrouw-verschillen sterk toe (zie ook 'Eén sekse of twee?'). De verschillen kregen ook meer gewicht: mannen en vrouwen hadden vanuit hun biologie een natuurlijke aanleg voor bepaalde taken, zo klonk het. Daarom zorgden vrouwen best voor kinderen en huishouden, en waren wetenschap, economie en politiek het terrein van mannen.

Napoleon dicteert het burgerlijk wetboek, Epinalprint, ca. 1830, afgebeeld in *Les grands événements de l'histoire des femmes*, Larousse, Parijs, 1993, p. 209.

Recht

De rechtspositie van vrouwen was ook vóór de Franse Revolutie zwakker dan die van mannen, zeker voor gehuwde vrouwen. In principe stonden vrouwen bijna steeds onder voogdij van een man. Er waren echter uitzonderingen mogelijk: sommige welgestelde weduwen traden heel zelfstandig op en beheerden zelf hun bezittingen.

Napoleons Burgerlijk Wetboek (1804) uniformiseerde het systeem: gehuwde vrouwen vielen onder het gezag van hun echtgenoot, ongehuwde vrouwen en weduwen handelden zelfstandig. Opnieuw was de praktijk veel verscheidener dan de theorie. Het bleef bijvoorbeeld denkbaar dat een gehuwde vrouw haar erfenis zelf beheerde, als haar man daarmee instemde.

Kerk

Volgens het christendom (en heel wat andere godsdiensten) heeft God de mens niet toevallig in twee varianten geschapen. Hij had voor elk een opdracht in gedachten: de vrouw als moeder en als helper van de man; de man op het 'publieke forum' en als leidende figuur in het gezin.

Anno 2012 stelt de katholieke kerk niet langer dat mannen superieur zijn aan vrouwen: hij noemt mannen en vrouwen gelijkwaardig (maar niet gelijk). Alleen mannen kunnen priester worden en leidend functies in de kerk bekleden.

'Het huwelijk', uit Het sacramentsboekje, Abdij Keizersberg, 1913. KADOC-KULeuven.

De industriële revolutie

De maatschappelijke positie van mannen en vrouwen wordt niet alleen beïnvloed door denkkaders. Ook veranderingen in de economie spelen mee. Door de industriële revolutie werkten mensen in de 19de eeuw bijvoorbeeld meer dan vroeger buiten de gezinswoning. Vooral in welgestelde families gingen vrouwen daardoor minder werken. Terwijl een koopmansvrouw in de 18de eeuw meewerkte in de zaak, was dat voor de vrouw van een ondernemer in de 19de eeuw niet meer het geval.